Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ) – Sport, Education and Child (SEC)
ISSN: 2791-643X

Çocuk ve Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Medya Okuryazarlığı Eğitimi Üzerine Alanyazın İncelemesi

Demet YALÇIN[1*]

Makale Bilgisi
Makale Türü: Derleme
Geliş Tarihi: 21.04.2026
Kabul Tarihi: 13.05.2026
Yıl: 2026 | Cilt: 06 | Sayı: 02 | Sayfa: 12-22
DOI: https://dx.doi.org/10.5505/sec.2026.96153

[*]**Sorumlu Yazar:** Demet YALÇIN

Alıntılama: Yalçın, D. (2026). Çocuk ve Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Medya Okuryazarlığı Eğitimi Üzerine Alanyazın İncelemesi. *Spor, Eğitim ve Çocuk, 6(1),* 12-22. https://dx.doi.org/10.5505/sec.2026.96153

Etik Kurul Beyanı: Çalışmada etik kurul izni gerekmemektedir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı: Bu araştırma kapsamında herhangi bir yapay zekâ aracı kullanmadığımı beyan ederim.

Teşekkür ve Açıklamalar

*Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Araştırmacının, araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkısı

[DY]: Kavramsallaştırma, Tasarım, Danışmanlık, Veri Toplama ve/veya İşleme, Analiz ve/veya Yorumlama, Literatür Taraması, Yazım, Eleştirel Gözden Geçirme.

---

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, demet.yalcin@yalova.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7985-4900

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)
Sport, Education and Child (SEC)

Çocuk ve Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Medya Okuryazarlığı Eğitimi Üzerine Alanyazın İncelemesi

ÖZ

Bu çalışmada çocuk ve ergenlerde sosyal medya kullanımının ve bağımlılığının medya okuryazarlığı eğitimi çerçevesinde teorik bir değerlendirme yapmak amaçlanmaktadır. Sosyal medya ortamlarının her yaştan kullanıcıya hitap eden yapısı, bu ortamların tüm dünyada kullanımının yaygınlaşarak insan hayatının vazgeçilmez bir alışkanlığı haline gelmesi, çocuk ve ergenlerin bu platformlara karşı bağımlılık davranışı geliştirme riskini artırmaktadır. Çocuk ve ergenlerin bu ortamlarda maruz kaldıkları nefret söylemi, siber zorbalık, aşağılanma ve kötü niyetli kişilerin hedefi haline gelebilmeleri gibi olumsuz girişimler, çocuk ve ergenlerin ruh sağlığını, özsaygılarını ve refah seviyelerini olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda çalışma, ikinci bir amaç olarak bu gibi olumsuz girişimleri önlemek adına kapsamlı bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Araştırma farklı çalışmaların sunmuş olduğu çözüm önerilerinin derlemesi açısından önem arz etmektedir. Medya okuryazarlığı eğitiminin süreklilik teşkil edecek şekilde dizayn edilmesi, ebeveynlerin bu süreçte aktif olarak bulunması ve sosyal medya kullanımına karşı gerekli farkındalığın hem çocukta hem de ebeveynlerde geliştirilmesi bu çalışma bağlamında öneri olarak sunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Medya Okuryazarlığı Eğitimi, Çocuk, Ergen, Sosyal Medya*

ABSTRACT

In this study, it is aimed to make a theoretical evaluation of social media use and addiction among children and adolescents within the framework of media literacy education. The structure of social media environments, which appeal to users of all ages, and the widespread use of these platforms worldwide, making them an indispensable habit in human life, increase the risk of children and adolescents developing addictive behaviours towards these platforms. The negative initiatives that children and adolescents are exposed to in these environments, such as hate speech, cyberbullying, humiliation, and becoming targets of malicious individuals, can adversely affect their mental health, self-esteem, and well-being. In this context, the study aims to conduct a comprehensive evaluation as a second objective to prevent such negative initiatives. This research is significant in that it compiles the solutions proposed by various studies. The design of media literacy education in a way that ensures continuity, the active involvement of parents in this process, and the development of necessary awareness regarding social media usage in both children and parents are proposed as recommendations within the context of this study.

Keywords: *Media Literacy Education, Children, Adolescents, Social Media*

GİRİŞ

Sosyal ağ madenciliği temelli yapılan çalışmaların çoğu, insan hayatını daha iyi hale getirmek için verilerin ardındaki bilgiyi bulmaya odaklanmaktadır. Kullanıcıların sosyal temaslarını yükseltme becerisini görünüş itibariyle genişleten sosyal ağlar, gerçek dünyada yüz yüze gerçekleşen iletişim etkileşimlerini azaltabilmektedir (Shuai vd., 2017, s. 1212). Sanal iletişimin yüz yüze iletişimin önüne geçmesi, pandemi sonrası hız kazanırken sanal etkileşimler, yüz yüze iletişimin yüz ifadeleri, beden dili, ses tonu gibi unsurlarını gizlemektedir. Bu durum, kullanıcıların birbirleri hakkında duygusal ve psikolojik durumlarını anlama ve fark etmelerini zorlaştırmakta (Malhotra & Jindal, 2022, s. 2) sanal iletişimin anonimleşen ve belirsizleşen dünyasında kullanıcıların bu ortamlarda geçirdikleri zamanı artırmaktadır. Bu ortamlarda geçirilen zamanın artması, olumsuz olay ya da durumların ortaya çıkabilme riskini artırırken bu ortamlara bağımlı olma riskini de artırabilmektedir. Bağımlılık davranışının göstergesi ise bu ortamlarda geçirilen zamandır. Zamanının çoğunu bu ortamlarda geçiren çoğu bireyin iş, uyku, okul, aile içi iletişim ve arkadaşları ile geçirdiği zaman azalırken bu durum, bireyin aile ve çevresi ile yüz yüze iletişimini zayıflatarak bireyin gerçek dünya ile kurmuş olduğu etkileşimi bozabilmektedir. Gerçek dünya ile kurduğu bağ zayıflayan çoğu birey yalnızlaşmakta (Bhargava & Velasquez, 2021, s. 329) bu durum bireylerde ruhsal sağlıklarının bozulmasına neden olabilmektedir. Sosyal medyada duygusal ya da sosyal ihtiyaçlarını giderebileceği güvenini taşıyan bireyler, kendilerini yalnız ya da daha az izole hissetme gibi sosyal medya çerçevesinde ortaya çıkan olumsuz tecrübelere karşı daha fazla hassasiyet gösterebilmektedir. Kişinin yaşamında sosyal medyaya fazla önem vererek güvenmesi, sosyal medya bağımlılığı gibi olumsuz ruh sağlığı durumlarının dolaylı olarak ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Nesi vd., 2021, s. 2). Dijitalleşen iletişimin insan hayatında giderek yaygınlaşması, bu ortamlara bağımlılık davranışlarının gelişme oranını artırırken gençler ve özellikle çocuklar üzerinde birçok olumsuz olay ya da durum ortaya çıkarabilmektedir. Richards ve arkadaşları (2015) sosyal medyanın çocuk ve gençlerin sağlığı üzerindeki etkisini literatür üzerinden inceledikleri çalışmada sosyal medyanın çocuk ve gençlerin sağlığı üzerindeki etkisinin en çok öz saygı ve iyilik hali olmak üzere ruh sağlıklarında olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca literatürde siber zorbalık ve Facebook depresyonu ile ilgili sorunlar ve sosyal medya kullanımı ile öz saygı ve beden imajı arasında bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Bu ortamlarda çocukların yaşamış olduğu olay ya da durumlar çocukların öz saygı ve iyilik halleri üzerinde etkili olabilmektedir. Özellikle bu ortamlarda siber zorbalığa ve nefret içerikli söylemlere maruz kalmak çocukların refah seviyelerini ve ruhsal sağlıklarını olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Valkenburg ve arkadaşlarının (2006) 881 ergen (10-19 yaş arası) üzerinde yaptıkları çalışmada ergenlerin profillerine gelen olumlu geri bildirimler ergenlerin sosyal öz saygılarını ve refahlarını artırırken, olumsuz geri bildirimlerin öz saygılarını ve refahlarını azalttığı bulgularına ulaşılmıştır.

Sosyal ağ sitelerinin kullanımında çocukların zarar görme riskinin incelendiği bir çalışmada 9-16 yaş arası yaklaşık 1000 internet kullanan çocuktan oluşan rastgele tabakalı bir örneklemden elde edilen verilerde dijital becerileri daha yüksek olan çocukların çevrimiçi ortamda daha fazla riskle karşılaştığı, bu becerinin çocukların üzülme olasılığını azaltmadığı ve sosyal medya kullanan çocukların çevrimiçi risklerle karşılaşma ihtimalinin daha yüksek olduğu öne çıkan bulgulardır. Ayrıca herkese açık profili olan veya çok sayıda kişiye ulaşan çocuklar daha fazla riskle karşılaşmaktadır. Bu noktada çalışmada çevrimiçi güvenlik, güvenlik eğitimi ve geliştirilmiş tasarım niteliklerinin artırılması çalışmada öneri olarak sunulmuştur (Staksrud vd., 2013). Çocuklarda ve ergenlerde sosyal medya kullanımının potansiyel riskleri üzerine yapılan başka bir incelemede ise bu alana yönelik çalışmaların 19'u depresyonla, 15'i diyetle ve 15'i de psikolojik sorunlarla mücadele riskleri üzerine kümelendiği tespit edilmiştir. Saptanan diğer ilişkili sorunlar; uyku, bağımlılık, kaygı, cinsel sorunlar, davranış sorunları, vücut imajı, fiziksel aktivite, çevrimiçi taciz, görme sorunları, baş ağrısı ve diş çürüğüdür (Bozzola vd., 2022). Dijital medya maruziyeti ve çocuk sağlığı üzerine yapılan güncel bir çalışmada ise aşırı ve kontrolsüz dijital medyaya maruz kalmanın hareketsiz yaşam tarzı, sağlıksız beslenme alışkanlıkları, obezite, kardiyometabolik risk, dil gelişiminde gecikme, dikkat eksikliği, yürütücü işlevlerde azalma ve beyin yapısında değişikliklerle bağlantılı olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca aşırı sosyal medya kullanımının uyku bozukluğuna ve miyop ilerlemesinin hızlanmasıyla görme sağlığında olumsuz etkilere yol açtığı görülmektedir. Ruh sağlığı sonuçlarında ise kaygı, duygusal düzensizlik, depresif belirtiler, yalnızlık ve sosyal karşılaştırma stresi yer almaktadır. (Bozzola vd., 2026). Çalışmalarda görüldüğü üzere çocuklarda sosyal medya ortamlarının aşırı kullanımı birçok risk faktörünü içinde barındırmaktadır. Bu noktada çocukların risk faktörünü ortadan kaldıracak önlemeye yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi, zorunlu bir çalışma alanı olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışma, çocuk ve

ergenlerde sorunlu sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığını birçok çalışmada önleyici bir etken olarak sunulan medya okuryazarlığı eğitimini inceleyerek bu eğitime yönelik kapsamlı bir değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır. Çalışma, çocuk ve ergenlerde sosyal medya bağımlılığı üzerinde medya okuryazarlığı eğitiminin etkisini saptaması açısından önemlidir.

Çocuk ve Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı

0-18 yaş arasında olan tüm bireyler genel olarak toplumlarda çocuk olarak kabul edilirken (Pembecioğlu, 2012, s. 253) bu yaş aralıkları içerisinde çocuk ergenlik dönemini de geçirmektedir. Dijital ilerleme, bu kavramları ve figürlerini değiştirmiştir. Geleneksel aileden modern aileye farklılık gösteren çocukluk, internetin dünya üzerindeki her yerden sağladığı erişim kolaylığı ile tek tip çocukluk prototipine evrilmiştir. Çocuğun eğitici olarak kabul ettiği bilgi kaynağı aile ve okul süreçlerine internet de dahil olmuştur. Her yaştan insanın kullanabileceği sosyal medya ortamları, hayatın vazgeçilmez bir alışkanlığı haline gelerek bu ortamları takip eden, sürüklenen bir çocukluk ortaya çıkmıştır (Dursun, 2019, s. 197). Sosyal medya ortamları çocuklar ve ergenlere sosyalleşme, eğitime pozitif etki, öğrenme ve iletişim yeteneklerinin geliştirilmesi noktasında fayda sağlarken cinsel içerikli mesajlar, Facebook depresyonu, oyunlaşma, uyku bozuklukları, yaş ve kimlik sahtekarlığı, siber zorbalık ve dışlanma gibi potansiyel riskleri de barındırmaktadır (Hadjipanayis vd., 2019 s. 1605). Sosyal medya ortamlarında hesap açma yaş sınırı ülkeden ülkeye değişirken Türkiye'de bu sınır on üç olarak belirlenmiştir. Ebeveynlerin bu yaşın altında kalan çocukları bu ortamlara dahil etmemesi beklenir ama birçok çocuğun bu ortamlarda hesap açtığı ve aktif bir katılım sağladığı görülmektedir. Çocukların bu ortamlarda uygunsuz içeriklere maruz kalması, dijital oyunlarda uzun vakit geçirmesi ve tüketim kültürünün bir parçası olması çocukları olumsuz etkilemektedir (Atalay, 2019, s. 181). Gençler, teknoloji ve sosyal ağları hayatlarının ayrılmaz bir parçası olarak görmekte ve bu dünya görüşüyle büyümektedirler. Onlar; hayatlarında ait olma, güvenlik, birliktelik, kendini gerçekleştirme ve hayranlık gibi gereksinimlerini karşılayan sanal alanlar meydana getirmekte ve bu ortamlarda varlıklarını sürdürmektedirler (Varona vd., 2022, s. 2). İnternetin henüz tam iletişim alanına dahil olmadığı ya da etkisinin bu kadar güçlü olmadığı bir çevrede çocukluğunu geçirerek büyüyen kuşakların internetten öncesi ve sonrasına dair değişimleri değerlendirme fırsatı bulunmaktadır. Bu teknoloji içinde doğan çocuklar için bu teknolojiler zaten hayatın bir parçası, alışkanlığı olarak algılanıp normalleşmesi, bu ortamların yoğun bir şekilde kullanılabilme olasılığını artırabilmektedir çünkü yaşadığı dünya dışında mukayese edeceği ikinci bir seçenek bulunmamaktadır.

Çocukların sosyal medya ortamlarına dahil olması ebeveynlerin girişimleriyle gerçekleşebilmektedir. Ebeveynler, çocuklarının öz iradelerinin dışında bu ortamlarda çocuklarını kullanılabilmektedir. Çocukların saflığını, sempatikliğini ve masumiyetini temel alarak ebeveynler ve reklam şirketleri arasındaki iş birlikleri, çocukları ticari bir kazanç kapısı haline getirebilmektedir. Kazan kazan ilkesinin hâkim olduğu bu iş birlikleri son dönemlerde dünyada blogger, sosyal-mom ve instamom şeklinde isimlendirilen; çocuklarını kullanarak içerik üreten ve çocukları üzerinden popüler olan ve kazanç sağlayan bilinçli ya da bilinçsiz olarak çocuklarını istismar eden ve psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz biçimlenmesine neden olan ebeveyn türü artmaya devam etmektedir (Parsa & Akmeşe, 2019, s. 169). Çocukların ebeveynleri tarafından bu ortamlarda kazanç elde edebilmek için kullanılması birçok etik ve yasal tartışmayı gündeme getirmektedir. Bu ortamlarda çocukların ticari bir boyut kazanarak metalaşması, beyan edilmeyen reklamlar, çocuk işçiliği gibi konular ön plana çıkarken bazı ebeveynlerin çocuklarının emeği üzerinden para kazandığı görülmektedir. Sosyal medya ortamları ise bu durumu çok az düzenleme yaparak kolaylaştırabilmektedir (Archer & Mirandilla Delmo, 2025, s. 413). Son yıllarda bu ortamlarda popüler hale gelen influencerlar, fenomenler gösterişçi yaşamları ve kazançlarıyla özendirici paylaşımları her yaştan insanı bu tarz yaşamları arzulama noktasında teşvik etmektedir. Çocuk influencer ve fenomenlerin yanı sıra bu ortamda çocukları ile yaptığı paylaşımlar üzerinden ünlü olan para kazanan insanların sayısı her geçen gün artmaya devam etmektedir. Çocukların ruh sağlıkları için bu ortamlarda rızaları dışında var olmaları, çocukların sağlıklı gelişimleri üzerinde olumsuz etkilere neden olabilirken bu alana yönelik etik tartışmalar artarak devam etmektedir.

Sosyal medya ortamlarının çokça tartışılan ve giderek karmaşık bir görünüm kazanan gizlilik ayarları ve teknikleri, çocuklar ve gençler arasında riskli davranışları daha kolay hale getirirken (Staksrud vd., 2013, s. 42) bu ortamların kullanımı gerçeğin çarpıtılması, gençlerin siber zorbalığa uğraması, kişisel bilgilerin ve fotoğrafların diğer kişilerce izinsiz çalınması ve sosyal medya bağımlılığının artması gibi olumsuz durumların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Uslu, 2021, s. 373). Sosyal medya ortamlarının bağımlılık derecesinde sorunlu kullanımı ise

kullanıcılar üzerinde birçok olumsuzluklara neden olmaktadır. Yaş ortalaması 13 ile 25 arasında değişen ve birçok Arap ülkesini temsil eden 15.000'den fazla katılımcı üzerinde yapılan bir çalışmada yüksek veya sorunlu sosyal medya kullanımının kaygı, depresyon, uyku bozuklukları ve akademik gerileme gibi olumsuz ruh sağlığı sonuçlarıyla tutarlı ilişkiler gösterdiği bulgularına ulaşılmıştır (Alansari vd., 2025). Bireylerin sağlık ve sosyal etkileşimlere zarar verecek kadar internette çok fazla zaman geçirerek bağımlı hale gelmeleri, birçok ülkede uzun zamandır endişe uyandırmaktadır. Bu nedenle birçok ülke aşırı kullanımı engellemek için teknolojik, yasal ve eğitimsel araçların kombinasyonunu içeren önlemler almaktadırlar (Hoanca, 2020, s. 61).

Görüldüğü üzere hem medyanın bilinçli bir şekilde kullanımı hem de internet teknolojilerine bağımlılığın önlenmesi eğitsel bir sürecin ve medya okuryazarlığı eğitiminin gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Dijital ortamların çocuk ve ergenler için birçok risk faktörü taşıması bu süreci hayati bir noktaya taşımaktadır. Çocukların bağımlılık derecesinde bu ortamlarda vakit geçirmesi, maruz kaldıkları birçok olumsuz girişime karşı onları savunmasız bırakabilmektedir. Çocukların bu ortamları denetimsiz kullanması, olası bir etik dışı ve yasadışı girişimde neler yapabileceği bilincine ve gerekli eğitime sahip olmaması, bu savunmasızlığı ve çocukların mağduriyet riskini artırabilmektedir.

Medya Okuryazarlığı Eğitimi

Medyayı eleştirel bir şekilde analiz etme, değerlendirme, oluşturma ve katkıda bulunma yeteneği olarak ifade edilen medya okuryazarlığı (Gordon vd., 2025, s. 1), 21. yüzyılın okuryazarlık eğilimleri ile medya okuryazarlığı, dijital okuryazarlık gibi alanlara doğru genişlemiştir. Yeni dünyanın dijital dönüşümünde daha fazla bilişsel beceri gerektiği için dijital dünyanın yeni iletişim kodları, medya okuryazarlığı beceri ve eğitiminin geliştirilmesini, her aşamada eleştirel bakış açısının gerçekleştirilmesi ve hayat ile okul arasında etkileşim kurularak kullanılmasını gerekli kılmaktadır (Ulu-Aslan & Baş, 2023, s.1; Yaşar, 2024, ss. 62-63). Dijital dönüşüm sürecine yapay zekâ teknolojilerinin de dahil olması bu ortamların işlevsel ve hedefe yönelik kullanımını artırmıştır. Özellikle sosyal medya ortamlarında algoritmik alt yapıya entegre olan yapay zekâ teknolojileri, kişiselleştirilmiş içerik sunumunu mümkün hale getirerek bu ortamlarda algı oluşumunu ve kişiye özel sunmuş olduğu içerikler ile kullanıcıların bu ortamlarda kalma sürelerini artırabilmektedir. Bu nedenle bu mecraların alt yapısını anlayarak eleştirel bakış açısını genişletmek, bu ortamlarda dolaşıma çıkan manipülatif içeriği saptamak noktasında medya okuryazarlığı eğitimi her yaştan kullanıcı için zorunlu bir eğitim olarak ön plana çıkmaktadır. Magoge ve arkadaşlarına (2025, s. 199455) göre geleneksel medya okuryazarlığı, çevrimiçi olarak gördüklerini biçimlendiren ve fark edilmeyen işlemleri yeterince değerlendirmemektedir. Bu sebeple içerik düzenleme, veri toplama ve öneri süreçlerine yön veren temel yapay zekâ mekanizmalarını anlamak ve farkında olmak dijital dönüşüm çağında önemli bir uğraştır. Genç öğrencilere algoritmaların kişisel verileri toplaması, analiz etmesi, tercihleri tahmin etmesi ve çevrimiçi ortamlardaki deneyimleri şekillendirme süreçlerinin nasıl gerçekleştiğini öğretmek onların veri özerkliğini sağlaması, bu ortamlarda bilinçli hareket etmeleri ve eleştirel farkındalıklarının geliştirilmesi için gerekli bir eğitim alanını oluşturmaktadır. Hobbs'a (2017, s. 253) göre medya okuryazarlığı eğitimi; medya doygunluğuna ulaşmış bir toplumda büyümenin potansiyel faydalarını ve risklerini kavramsallaştırmak için kullanılan güçlendirme ve koruma paradigmalarını kapsamaktadır. Medya okuryazarlığı programlarının amacı; medyanın insanları nasıl etkisi altına aldığı, medya mesajlarının olumlu ve olumsuz mesajlarının incelenmesi, reklamların altında yatan motivasyonları, medyaya nasıl tepki verileceği gibi konularda eleştirel farkındalığı yükseltmektir (McLean vd., 2016, s. 10). Dijital çağda giderek artan bilgi üretimi içinden ilgili bilgileri ayrıştırmak ve bu bilgileri toplum içinde işlevsel bir şekilde kullanabilme noktasında medya okuryazarlığı büyük fayda sağlarken gelinen noktada bilgi üretiminin artan hacmi gerçek bilginin saptanma becerisini her geçen gün zorlaştırmaktadır (Park vd., 2023, s. 251). Yapay zekâ teknolojilerinin de bu sürece dahil olmasıyla yeni fırsat ve tehditler ortaya çıkmıştır. Sayıcı'nın (2026) yapmış olduğu çalışmada yapay zekâ destekli oluşturulan içeriklerin öğrenme sürecini zenginleştirdiği belirtilirken içerik denetimi, kültürel aktarım, mahremiyet ve çocukluk sınırlarının belirsizleşmesi gibi riskleri artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yapay zekâ temelli çocuk medyasının sürdürülebilir ve etik kullanımı için çok paydaşlı denetim mekanizmaları, etik çerçeveler ve eğitim politikaları geliştirilmesi önerilmiştir.

Bilgi üretim sürecine yapay zekâ destekli deepfake içerikler de eklenmiş, gerçek ve sahte içerik arasındaki ayrım giderek belirsiz bir görünüm kazanmıştır. Dijital teknolojilerin gelişime devam eden yapısı, medya okuryazarlığı eğitimini hayat boyu öğrenmeye devam edilecek bir konuma taşımaktadır. Medya okuryazarlığı, dijital medya okuryazarlığı, yapay zekâ okuryazarlığı, algoritma okuryazarlığı gibi kavramlar bu alanda yaşanan gelişim

çeşitliliğinin ve değişimin bir göstergesidir. Dijital dünyada artan bilgi üretimi, bu alanları bilinçli kullanma ve eleştirel farkındalıkla yaklaşma noktasında yetişkin kullanıcılar birçok zorluk yaşamaktadır. Yetişkinlere göre daha savunmasız olan çocukların bu içeriklerden bilinçli bir seçim yapması, ya da zararlı içeriklere maruz kalmaması mümkün görülmemektedir. Bu nedenle çocuk ve ergenlerin sosyal medya ortamlarına karşı eleştirel farkındalık kazanmalarının yanı sıra korunmaları için de medya okuryazarlığı eğitimi almalarına ilaveten eğitimin süreklilik arz etmesi önemlidir.

Medya okuryazarlığı kavramı hem çocuklar hem de lisans öğrencileri arasında sahte haberleri saptamak şeklinde anlaşıldığı için bu kavrama karşı yanlış bir algı bulunmaktadır. Medya okuryazarlığı; ticari güdüleri, medya önyargısını ve kitleleri etki altına almak için kullanılan ikna tekniklerini kapsayan geniş bir kavramdır. Öğrencilerin medya, bilgi ve veri okuryazarlığına dair öz yeterlilik algıları, sosyal ve kültürel bağlamlarından etkilenmektedir (Fernández-Pascual vd., 2026, ss. 1-2). Çocuk ve gençlerin birincil bilgi kaynağı olan bu öğeler, günümüzde dijital dönüşümle üçüncü bir bilgi kaynağı meydana getirmiştir. Çocuklara bir tık kadar uzakta olan ve bu ortamlarda uzunca vakit geçiren çocukların kişilik ve karakter özellikleri bu platformlardan sağlanan bilgi akışıyla şekillenebilmektedir. Bu ortamlarda zararlı içerik üretiminin olması, günümüz çocukları ve geleceğin yetişkinleri olarak refah toplumunun devamlılığı için geleceğe yönelik ciddi riskler taşımaktadır. Bu nedenle medya okuryazarlığı çerçevesinde şekillenen bilinçli kullanımın bir ülke politikası olarak algılanması büyük bir önem taşımaktadır.

Çocuk ve Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Medya Okuryazarlığı Eğitimi

Medya kuruluşların faaliyetleri kuşaklar bağlamında bazı avantajlar sağlamasına rağmen birçok önemli sorun ve riskleri bulunmaktadır. Bu risklerin farkında olabilmek, görmek ve medya kullanımını avantaja çevirebilmek için bu yapılarla ilgili bütüncül teorik bilgi ve geniş çaplı bir eğitim gerekmektedir. Kuşaklar arasında daha savunmasız görünen çocuklar ve ergenler artık küçük yaşlarda medya içeriklerini kullanmakta ve vakitlerinin çoğunu internet ve televizyon başında geçirmektedir. Medya çocukların kültürünü, duygu ve düşüncelerini şekillendiren önemli bir toplumsal güç olarak konumlanırken çocukların sosyalleşme ve yüz yüze iletişim şekilleri dolaylı bir yapıya bürünmektedir (Karaboğa, 2018, s. 2). Picton ve arkadaşlarının (2022) yaptığı çalışmada medya okuryazarlığı eğitiminin gerekliliği vurgulanmıştır. 11-16 yaş arası 7.494 bireyin katıldığı çalışmada yüksek okuryazarlık faaliyetlerine katılımının daha iyi eleştirel dijital okuryazarlık tutum ve davranışlarıyla ilişkili olduğu, katılım düzeyi düşük olan gençlerin dijital çağda geride kalma riski altında olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca gençlerin hem çevrimiçi hem de çevrimdışı ortamlarda okuma, yazma ve iletişim kurmada kendine güvenen ve eleştirel bir yaklaşım geliştirmelerine yönelik desteğin, onların refahını yükseltme potansiyelinin olabileceği görülmüştür. Başka bir çalışmada çocukların bir kullanıcı olarak sosyal medya ortamlarının yanı sıra bir müşteri olarak da konumlandığı belirtilmiştir. Ayrıca çocuk odaklı medya okuryazarlığının geliştirilmesinin önemine dikkat çekilerek medya okuryazarlığı eğitiminin aile ve okullarda artırılması ve çocukların pazarlama mesajlarını anlamaları, ticari mesajları tanıma yeteneklerini geliştirmeleri noktasında medya okuryazarlığının gerekliliği vurgulanmıştır (Šramová, 2014). Çocuklar, internet teknolojileri ve uzantısı olan sosyal medya ortamlarının erişim ve kullanım kolaylığı sağlayan yapısı nedeniyle hızla bu ortamlara dahil olabilmekte bu ortamlarda içerik üretirken ayrıca içerikleri tüketmektedir. Sosyal medya ortamlarının ticarileşen yapısı, çocuklarda hedefli bir tüketim kitlesini oluşturmuş durumdadır. Hayata karşı daha açık ve keşfetmeye daha istekli olan çocukların, bu ortamların cezbedici reklamlarından uzak kalması çoğu kez mümkün olamamaktadır. Ayrıca çocukların birer fenomen, influencer olarak konumlanması, akranları üzerinden tüketime teşvik edilmesi ve yönlendirilmesi, çocukların tüketim davranışlarını ve alışkanlıklarını olumsuz biçimde etkileyebilmektedir. Çocuklarda tüketimi, bir gösteriş, statü ve saygınlığın aracı olarak konumlandıran bir yapı oluşturulmaktadır. Çoğu sosyal medya içerik üreticisinin paylaşımlarına maruz kalan çocukların tüketimi bir varoluş davranışı olarak benimsediği bir tüketim kültürü algısı çocukların zihinlerinde yer edinebilmektedir. Bu nedenle çocukların bu ortamlardaki reklamların altında yatan kodları anlaması ve farkındalık kazanarak eleştirel bakış açısını geliştirmesi medya okuryazarlığı eğitiminin gerekliliğini bir kez daha gün yüzüne çıkarmaktadır. Diergarten ve arkadaşlarının (2017) 150 çocuk üzerinde medya okuryazarlığının çocukların filmlerden ve hipermedyadan öğrenmeleri üzerindeki etkisini incelendikleri çalışmada yüksek medya işaret dili okuryazarlığı olan çocukların, medya tarafından kullanılan sembol sistemlerini işleme ve kullanmada daha yetenekli oldukları, medyayı işleme ve onunla çalışma konusunda daha az bilişsel kapasite kullandıkları, bu durumun ise çocuklarda eğitim mesajını işlemek için daha fazla kapasite bıraktığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır.

Çocuk ve ergenlerin günlük sosyal medya ortalarında geçirdikleri sürede yaşanan artış bu ortamlara dair bağımlılık davranışının gelişebilmesine neden olmaktadır. Bu ortamlara bağımlı olan çocuklar, birçok farklı sorun ve riskle karşı karşıya kalabilmektedir. Sosyal medya bağımlılığı, birçok çocukta ruhsal olarak farklı semptomların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. 9 ve 10. sınıf öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik etkilerinin incelendiği bir çalışmada sosyal medya kullanımı ile depresyon arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Sosyal medya bağımlılığı olan öğrencilerin yaklaşık %51,20'sinin depresyonda olduğu bulgusuna ulaşılırken aile tipi, din, kullanım saatleri, cep telefonuna sahip olma ve evde Wi-Fi erişimi gibi faktörlerin depresyonla ilişkili olduğu görülmüştür (Bhattarai vd., 2025). Çocukların yoğun bir şekilde sosyal medya ortamlarını kullanmaları okul performanslarında da düşüşe neden olabilmektedir. Van Den Eijnden ve diğerlerinin (2018) yapmış olduğu çalışmada sosyal medya ortamlarının düzensiz kullanımının ve oyun oynamalarının ergenlerin yaşam memnuniyetleri ve sosyal yerlilikleri üzerinde olumsuz etkisi olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte sosyal medya ortamlarının yoğun kullanımı, ergenlerin okul performansında da düşüşe neden olmaktadır. Karahisar'ın (2014) sekizinci sınıf öğrencilerine anket uygulayarak yapmış olduğu çalışmada çocukların %56'sı, 3.sınıftan bu yana bilgisayar ve interneti kullandıkları, %57'sinin bilgisayar ve interneti kullanmayı kendi kendine öğrendiğini ve %46,7'lik kesim in ise internet kullanırken şiddet içeren yazı, görsel ve videolarla karşılaştıkları bulgularına ulaşılmıştır.

Çocuklar, farklı eğilimlerle sosyal medya ortamlarına bağımlı hale gelebilmektedir. 271 ergen üzerinde yapılan bir çalışmada olumsuz okul deneyimi olan ergenlerin sosyal medya bağımlılığı geliştirdiğine ulaşılırken okulda yaşanan olumsuz deneyim ve sosyal medyada geçirilen süre arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çalışmada çocukların okul hayatında karşılaştıkları olumsuz deneyimlerin gelecekteki hayatlarında sosyal medya bağımlılığını etkileyebileceği gözlemlenmiştir (Aydın & Göncü, 2025). Sosyal hayat içerisinde sorunlar yaşayan çocuklar, sosyal medya ortamlarını birer konfor alanı olarak görebilmektedir. Fiziksel temasın olmadığı, istenildiğinde sınır çekilebilen bu ortamlarda çoğu çocuk ve ergen zamanının çoğunu geçirebilmekte, konfor alanı birer bağımlılık alanına dönüşebilmektedir. Sosyal hayatında sorunlar yaşayan çoğu çocuk ve ergen, fiziksel alanlardan uzaklaşırken çevrimiçi ortamlara daha fazla bağımlı hale gelerek ebeveyn, okul ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde azalma ve sorunlar yaşayabilmektedir. Ayrıca çocuk ve ergenlerin sosyal medya ortamlarına bağımlı hale gelmesi, günlük hayatta deneyimleyerek öğrenebileceği sosyal becerileri geliştirememesine, günlük hayat içerisinde insanlarla kurduğu iletişim ve etkileşimlerinde sorun yaşamasına ve toplumsal olarak uyum sorunlarına neden olabilmektedir.

Ebeveynlerin bu ortamlara karşı algı ve tutumları, çocukların sosyal medya ortamlarına bağımlı hale gelmesi sürecini olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Bu alana yönelik yapılan bir çalışmada sosyal medya ortamlarına bağımlı ebeveynlerin çocuklarının bu ortamları kullanma oranının yüksek olduğu, sosyal medya bağımlılığı göstermeyen ebeveynlerin, çocuklarının sosyal medya hesapları noktasında daha yüksek bir farkındalık gösterdikleri ve daha bilinçli bir yaklaşım sergiledikleri saptanmıştır (Topan vd., 2025). Başka bir çalışmada ebeveynlerin yetersizlik duygusunun çocukların televizyon ve tablet izleme sürelerinin yükselmesine ve evde okuma yazma uygulamalarının azalmasıyla ilişkili olduğuna dair bulgulara ulaşılırken (Chen vd., 2020) ayrıca anne adaylarının sosyal medya bağımlılığının, çocukluk çağı obezitesinde önemli bir psiko-sosyal risk faktörü olabileceği ve hem annenin işlevlerini hem de çocuğun medya kullanımını etkileyebileceği saptanmıştır (Koç Apaydın vd., 2025). Ebeveynlerdeki duygusal bozukluklar ile çocuk ve ergenlerdeki dijital bağımlılık arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmada ebeveynlerin duygusal bozuklukları, özellikle akıllı telefon bağımlılığı, çocukların dijital bağımlılığıyla pozitif korelasyon göstermiştir (Li vd., 2025). Çalışmalardan da anlaşıldığı üzere ebeveynler ve okullar; çocukları ve ergenleri medya okuryazarlığı ve dijital medyanın kendi kendine düzenlenmiş kullanımına yönlendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Wiedemann vd., 2024, s. 604) Ebeveynlerin sosyal medya okuryazarlığı boyutlarının çocukların dijital medya bağımlılığı üzerindeki potansiyel etkisinin araştırıldığı bir çalışmada sosyal medya okuryazarı ebeveynler; çocuklarıyla iletişim kurma, çevrimiçi aktivitelerini izleme ve dijital medya bağımlılığının potansiyel tehlikelerini fark etme noktasında daha iyi anlayabildiğine dair bulgulara ulaşılmıştır (Okela vd., 2025). Ayrıca çocukların bu ortamlarda maruz kaldıkları taciz, şantaj gibi sapkın niyetli birçok girişim çocukların ruh sağlığına ve refah sevilerine ciddi tehditler meydana getirebilmektedir. Bu gibi girişimleri önleme noktasında medya okuryazarlığı eğitimi çözüm olarak görülmektedir. Xie ve arkadaşlarının (2019) sapkın davranışlara yönelik medya okuryazarlığı müdahalelerinin ele aldıkları çalışmada medya

okuryazarlığı müdahalelerinin sapkın davranışları azalttığını ve medya okuryazarlığı eğitiminin çocuk ve ergenlerin olumlu gelişimi için gerekli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çocukları sosyal medya ortamlarının zararlı etiklerinden korumak için hayati bir önem taşıyan medya okuryazarlığı eğitimine gelişen teknolojiyle birlikte yeni eğitim içeriklerinin de dahil edilebileceği görülmektedir. Yapay zekâ teknolojilerinin gelişimi, bu sürecin verimliliğini artıran bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Devlet ilkokulunda dördüncü sınıf öğrencileriyle uygulanan yapay zekâ destekli eleştirel medya okuryazarlığı programının pedagojik etkisinin araştırıldığı bir çalışmada programın öğrencilerin medya okuryazarlığı becerilerinde, okuma ve yazmada önemli kazanımlar ortaya çıkardığı bulgularına ulaşılırken erken eğitim ortamlarında eleştirel düşünmeyi, dijital vatandaşlığı ve medya okuryazarlığını geliştirmek için yapay zekâ destekli öğretimin potansiyeline vurgu yapılmıştır (Demir & Akar, 2026). Başka bir çalışmada dijital beceriler yalnızca teknik bilgi değil, eleştirel düşünme, etik farkındalık ve güvenli dijital davranış yetkinliklerini de içermesi gerektiği belirtilmekte, yapay zekâ, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik gibi yeni teknolojilerin öğrenme süreçlerine entegrasyonunun dijital okuryazarlığın geleceğini şekillendiren önemli bir eğilim olarak konumlandırılmaktadır. Araştırma, ayrıca dijital okuryazarlığın geliştirilmesinin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda kolektif bir toplumsal sorumluluk olduğunu, ebeveynlerin dijital dünyada çocukları için aktif arabulucu ve rehber rolü üstlenmesi gerektiği ve eğitim kurumlarının politika yapıcıların ve toplumun dijital eşitsizlikleri azaltmak ve bilinçli dijital vatandaşlık kültürünü yaygınlaştırmak için iş birliği yapması ve birlikte çalışılması gerekliliği vurgulanmıştır (Sezerer Albayrak, 2026).

Çoklu medyanın büyük çeşitlilik gösteren formlardaki mesajlarına erişme, bu mesajları çözümleme, değerlendirme ve iletme becerisi olarak tanımlanan medya okuryazarlığı, izleyici, dinleyici ya da okuyucunun medyayı bilinçli kullanımına imkân tanımakta (Arslan, 2024, s. 72), bu sayede medyanın olumsuz etkilerinin önüne geçilmesi mümkün hale gelmektedir. Bu bağlamda medya okuryazarlığı eğitimi, çocuk ve ergenlerin doğru bilgiyi tespit etmesine, eleştirel bakış açılarının gelişmesine ve içinde bulunduğu çok yapılı medya sistemlerini farklı bağlamlardan ele alabilme yetisinin gelişmesine imkân tanımaktadır.

Günümüz teknolojilerinin içerik üretimini kolaylaştıran yapısı birçok insanın medya sektörüne dışardan dahil olmasını kolaylaştırmıştır. Medya sektöründe haber üretiminde yaşanan artış niceliği artırırken niteliğin büyük oranda düşmesine neden olabilmektedir. Özellikle içerik üreten kişilerin etkileşim almak ve takipçi kazanmak için üretmiş oldukları sahte, manipülatif ve yanlı haber içerikleri okuyucu, dinleyici ve izleyici için anlamlandırması zor olan enformasyon yoğunluğuna ve yorgunluğuna neden olabilmektedir. Üretilen bu haber içeriklerinden neyin doğru neyin yanlış olduğu belirsizleşirken insanların medya sektörüne karşı güveni zedelenebilmekte ve mesleğin kendisi itibarsızlaştırılırken insanların doğru bilgi edinme hakkı ihlal edilebilmektedir. Bu noktada medyayı doğru okumak her zamankinden önemli ve gerekli bir alan olarak öne çıkmaktadır. Medya okuryazarlığı eğitimi, medyayı bilinçli okumayı ve yanlış bilgiyi tespit etmeyi kolaylaştıran işlevsel bir süreçtir. Çocuklar, ergenler ve ebeveynlerin bu eğitimi alabilmesi, medyadan sağlıklı bilgi edinim eyleminin gerçekleşmesi için günümüz içerik üretim hızı dikkate alındığında gerekli bir eğitim alanını oluşturmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnternet teknolojilerinin gelişerek tüm dünyada kullanım alışkanlığı meydana getirmesi, bu teknolojilerin olası tehlikelerinden uzak durabilme ihtimalini günden güne azalmaktadır. Eğitim, eğlence, alışveriş, bankacılık ve daha birçok yapının internete entegre olmasıyla internetsiz bir hayat düşünülemez hale gelmiştir. İnsanların bu sistemin dışında bir tavır sergilemesi mümkün görülmemektedir. Özellikle sosyal medya ortamlarıyla birlikte sosyalleşme ve iletişim kurma eylemlerinin bu ortamlara taşınması, insanların bu platformlarda var olma eğilimlerini artırmaktadır. Bu ortamların her yaştan bireylerin kullanabileceği kolaylıkta olması, çocukların da bu mecralara katılımını artırmaktadır. Sosyal medya ortamlarının farklı niyetlerle milyonlarca insan tarafından kullanılması, hayata karşı henüz tecrübe kazanmamış, daha savunmasız ve tehlikeye daha açık bir kitleyi oluşturan çocuklar ve ergenler için birçok soruna neden olabilmektedir. Bu ortamlarda uzun süre vakit geçiren çocuklar ve ergenler; ruh sağlıklarını etkileyecek birçok olaya maruz kalabilmekte, akademik başarıları düşebilmekte, uyku ve göz rahatsızlığı gibi problemlerle karış karşıya kalabilmektedirler. Çocuk ve ergenlerin bu ortamları bilinçli kullanma noktasında farkındalık kazanmaları, genel olarak bütün dijital teknolojileri eleştirel bağlamda ele alabilmeleri, faydalı kullanım geliştirebilmeleri, bilgi ve yetkinliğe ulaşmaları, yaşam refahları için önemli bir rol oynamaktadır. Bütün bu kazanımları sağlayacak etkin bir faktör olarak medya okuryazarlığı eğitiminin, süreklilik arz eden dijital

dönüşümle gelişen ve yaşam boyu öğrenim formatında ele alınması gerekliliği bu çalışma bağlamında öneri olarak sunulmaktadır.

Çocuk ve ergenlerin sosyal medyaya karşı tutumu ebeveynlerin bu ortamlara karşı tutumları üzerinden şekillenebilmektedir. Çocuk ve ergenlerin bu platformlara bağımlılık davranışı sergilemesi riskini önlemek için ebeveynlerin bir rol model olarak sosyal medya kullanım tutumlarını çocuklarını da göz önünde bulundurarak düzenlemeleri gerekmektedir. Ebeveynlerin bu ortamlarda saatlerce vakit geçirmesi ve bağımlılık davranışı geliştirmesi, çocuk ve ergenlerin de benzer bir davranış içerisine girmesini artırdığı yönündeki çalışmaların varlığı göz önüne alındığında ailelerin bu konuya ciddiyetle yaklaşmaları gerekmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin de medya okuryazarlığı eğitimi alması gerekliliği bu çalışma bağlamında ikinci bir öneri olarak sunulabilir. Ebeveynlerin sosyal medya ortamında uzun süre vakit geçiren çocuklarına karşı nasıl davranması gerektiği noktasında yeterli farkındalığa ve bilince sahip olmaları elzemdir. Unutulmamalıdır ki ebeveynler, çocukların sosyal hayata katılmadan önce rol model olarak kabul ettikleri ilk kişilerdir.

Kaynaklar

Alansari, A. N., Alwawi, A., Salim, A., Tarawah, N., Ksia, A., & Zaazouee, M. S. (2025). A systematic review of social media impact on psychological well-being among children, adolescents, and young adults in arab countries. *Asian Journal of Psychiatry*, 104793, 115, https://doi.org/10.1016/j.ajp.2025.104793

Archer, C. J., & Mirandilla Delmo, K. (2025). Children's 'playbour'as influencers on social media: an investigation into the legal and ethical issues surrounding kidfluencers. *Communication Research and Practice*, *11*(3), 401-416. https://doi.org/10.1080/22041451.2025.2523654

Arslan, H. (2014). Eleştirel Medya Okuryazarlığı Kapsamında Çocuk Odaklı Haber ve Programlar Üzerine Bir Değerlendirme. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 70-79. https://doi.org/10.30803/adusobed.188811

Atalay, G. E. (2019). Sosyal Medya ve Çocuk: "Babishko Family Fun TV" İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1, 179-202. https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.484856

Aydın, D., & Göncü, H. B. (2025). From childhood experiences to social media addiction: Unraveling the impact on adolescents. *Children*, *12*(3), 385. https://doi.org/10.3390/children12030385

Bhargava, V. R. & Velasquez, M. (2021). Ethics of the Attention Economy: The Problem of Social Media Addiction. Business Ethics Quarterly,31(3), 321–359. https://doi.org/10.1017/beq.2020.32

Bhattarai, P., Magar, D.R., Kafle, B., Bhattarai, P., Aryal, U.R., & Sanjel, S. (2025). Social media addiction and its psychological effects among school students: A cross-sectional study from Kathmandu, pp 1-24, Nepal. *medRxiv*. https://doi.org/10.1101/2025.07.08.25331070

Bozzola, E., Spina, G., Agostiniani, R., Barni, S., Russo, R., Scarpato, E., ... & Staiano, A. (2022). The use of social media in children and adolescents: Scoping review on the potential risks. *International journal of environmental research and public health*, *19*(16), 9960. https://doi.org/10.3390/ijerph19169960

Bozzola E, Irrera M, Barni S, Caruso C, Leccese B, Franzese E, Fioretti L, Bernardelli L, Scarpato E, Cupertino V, Mazzone T, Russo R, Benevento A, Strappato B, Cervellini M, Ferrara P, Agostiniani R. (2026). Digital media exposure and pediatric health: the recommendations from the Italian Society of Pediatrics Digital Dependency Commission. *Ital J Pediatr*. 23;52(1):30. doi: 10.1186/s13052-026-02198-6.

Chen, C., Chen, S., Wen, P., & Snow, C. E. (2020). Are screen devices soothing children or soothing parents? Investigating the relationships among children's exposure to different types of screen media, parental efficacy and home literacy practices. *Computers in Human Behavior*, *112*, 106462, pp. 1-14, https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106462

Demir, R., & Akar, C. (2026). Transforming Clicks into Critical Thinking: An AI-Based Media Literacy Program for Children. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 100002, 16(1-2), pp. 1-13, https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106462

Diergarten, A. K., Möckel, T., Nieding, G., & Ohler, P. (2017). The impact of media literacy on children's learning from films and hypermedia. *Journal of Applied Developmental Psychology*, *48*, 33-41. https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.11.007

Dursun, C. (2019). Ebeveynlerin Çocuklarını Sosyal Medyada Teşhiri: Çocuk Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(8), 195-208. https://izlik.org/JA92WZ78YJ

Fernández-Pascual, R., Pinto, M., & Mariscal, D. C. (2026). Exploring undergraduates' self-efficacy in information, media, and data literacies: An integrated approach using the ACRL framework's threshold concepts. *The Journal of Academic Librarianship*, *52*(1), 103192. https://doi.org/10.1016/j.acalib.2025.103192

Gordon, C. S., Ferber, K., Notley, T., Rodgers, R. F., Bradshaw, E., Basarkod, G., Anderson, J., McLean, S., A., Mizzi, S., Jarman H., K., Dickson, J., Sanders T. Slaterj, A., Pearson E. & Dicke, T. (2025). The relationship between media literacy and well-being: A systematic review and meta-analysis. *Educational Research Review*, 100731. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2025.100731

Hadjipanayis, A., Efstathiou, E., Altorjai, P., Stiris, T., Valiulis, A., Koletzko, B.V., & Fonseca, H.S. (2019). Social media and children: what is the paediatrician's role? *European Journal of Pediatrics*, *178*, 1605-1612. https://doi.org/10.1007/s00431-019-03458-w

Hoanca, B. (2020). The human connection drug: Should addiction to social media be legislated out?. *IEEE Technology and Society Magazine*, *39*(1), 61-68. DOI: 10.1109/MTS.2020.2967494

Hobbs, R. (2017). Measuring the digital and media literacy competencies of children and teens. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 253-274). Academic Press. https://doi.org/10.1016/B978-0-12-809481-5.00013-4

Karaboğa, MT (2018). Medya çağında çocuk ve çocuk kültürü: şiddet ve tüketim kültürünün yansımaları. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR),* 2 (2), 1-17. https://izlik.org/JA48BP25FM

Karahisar, T. (2014). İnternette çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 4 (4), 82-95, ttp://hdl.handle.net/11413/1109

Koç Apaydın, Z., Yıldız, E., & Kabukçu, H.O. (2025). From scrolls to scales: investigating the association between maternal social media addiction and child obesity. *Kastamonu Medical Journal*. 5 (2), pp. 128-136. https://doi.org/10.51271/KMJ-0197

Li, Q., Yu, Y., Wang, X., Wong, S. Y. S., & Yang, X. (2025). The relationship between parental affective disorders and digital addiction in children and adolescents: A systematic review and meta-analysis. *Addictive Behaviors*, *164*, 108282. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2025.108282

Magoge, P. S., Sanusi, I. T., Suhonen, J., Pope, N., & Mwandosya, G. I. (2025). Teaching and Learning of Social Media Algorithms in the K-12 Context: A Systematic Review. *IEEE Access*, *13*, 199454-199473. doi: 10.1109/ACCESS.2025.3633584

Malhotra, A., & Jindal, R. (2022). Deep learning techniques for suicide and depression detection from online social media: A scoping review. *Applied Soft Computing*, *130*, 109713. https://doi.org/10.1016/j.asoc.2022.109713

McLean, S. A., Paxton, S. J., & Wertheim, E. H. (2016). The role of media literacy in body dissatisfaction and disordered eating: A systematic review. *Body image*, *19*, 9-23. https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2016.08.002

Nesi, J., Burke, T. A., Bettis, A. H., Kudinova, A. Y., Thompson, E. C., MacPherson, Fox, K., A., Lawrence, H., R., Thomas, S., A., Wolff, J., C., Altemus, M., K., Soriano, S. & Liu, R. T. (2021). Social media use and self-injurious thoughts and behaviors: A systematic review and meta-analysis. *Clinical psychology review*, *87*, 102038. https://doi.org/10.1016/j.cpr.2021.102038

Okela, A. H., Olatokun, W. M., Anumudu, C. E., Ziani, A., Nser, K. K., & Ben Lagha, F. (2025). Parental social media literacy antecedents and children's digital media addiction: observations from two African countries. *Competitiveness Review: An International Business Journal*, *35*(4), 685-700.

Park, S., Lee, J. Y., Notley, T., & Dezuanni, M. (2023). Exploring the relationship between media literacy, online interaction, and civic engagement. *The Information Society*, *39*(4), 250-261. https://doi.org/10.1080/01972243.2023.2211055

Parsa, A. F., & Akmeşe, Z. (2019). Sosyal medya ve çocuk istismarı: Instagram anneleri örneği. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, *5*(1), 163-191. https://doi.org/10.21798/kadem.2019153622

Pembecioğlu, N. (2012). Çocukluklarını yitiren çocuklar üstüne. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty of Communication Journal*, (6). https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/212931

Picton, I., Clark, C., Riad, L., & Cole, A. (2022). Insights into Young People's Literacy, Critical Digital Literacy, Online Communication and Wellbeing. A National Literacy Trust Research Report. *National Literacy Trust*. (42), 1-42, https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED627054.pdf

Richards, D., Caldwell, P. H., & Go, H. (2015). Impact of social media on the health of children and young people. *Journal of paediatrics and child health*, *51*(12), 1152-1157. https://doi.org/10.1111/jpc.13023

Sezerer Albayrak, E. (2026). Dijital Okuryazarlık Yolculuğu: Ebeveynler ve Çocuklar Elele. *Journal of Child and Development,* Özel Sayı, 61-70. https://doi.org/10.36731/cg.1839794

Sayıcı, F. (2026). Yapay zekâ ile çocuk içeriklerinin yeniden üretimi: fırsatlar, riskler ve geleceğe yönelik çözümler. *Alanyazın* , 7 , 1-11. https://izlik.org/JA35XR26LE

Shuai, H. H., Shen, C. Y., Yang, D. N., Lan, Y. F. C., Lee, W. C., Yu, P. S., & Chen, M. S. (2017). A comprehensive study on social network mental disorders detection via online social media mining. *IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering*, *30*(7), 1212-1225. DOI: 10.1109/TKDE.2017.2786695

Šramová, B. (2014). Media literacy and marketing consumerism focused on children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *141*, 1025-1030. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.05.172

Staksrud, E., Ólafsson, K., & Livingstone, S. (2013). Does the use of social networking sites increase children's risk of harm?. *Computers in human behavior*, *29*(1), 40-50. https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.05.026

Topan, A., Karakaya, A. G., Akkoç, B., & Kurt, A. (2025). Children's social media use behaviors according to parents' social media addiction and methods used by parents. *Journal of Pediatric Nursing*, *84*, 347-352. https://doi.org/10.1016/j.pedn.2025.06.046

Ulu-Aslan, E., & Baş, B. (2023). Popular culture texts in education: The effect of tales transformed into children's media on critical thinking and media literacy skills. *Thinking Skills and Creativity*, *47*, 101202, pp. 1-15, https://doi.org/10.1016/j.ijaied.2026.100002

Uslu, M. (2021). Türkiye'de sosyal medya bağımlılığı ve kullanımı araştırması. *Turkish Academic Research Review*, 6(2), 370-396. https://doi.org/10.30622/tarr.933479

Valkenburg, P. M., Peter, J., & Schouten, A. P. (2006). Friend networking sites and their relationship to adolescents' well-being and social self-esteem. *CyberPsychology & behavior*, *9*(5), 584-590. https://doi.org/10.1089/cpb.2006.9.584

Van Den Eijnden, R., Koning, I., Doornwaard, S., Van Gurp, F., & Ter Bogt, T. (2018). The impact of heavy and disordered use of games and social media on adolescents' psychological, social, and school functioning. *Journal of behavioral addictions*, *7*(3), 697-706. DOI: 10.1556/2006.7.2018.65

Varona, M. N., Muela, A., & Machimbarrena, J. M. (2022). Problematic use or addiction? A scoping review on conceptual and operational definitions of negative social networking sites use in adolescents. *Addictive Behaviors*, *134*, 107400, 1-17. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2022.107400

Wiedemann, H., Cloes, J. O., Paschke, K., & Thomasius, R. (2024). Übersichtsarbeiten/Review Articles. Neue Medien und Sucht im Kindes-und Jugendalter/New Media and Addiction in Youth. *Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie*, *73*(7), 604-626. doi: 10.13109/prkk.2024.73.7.604. PMID: 39623895

Xie, X., Gai, X., & Zhou, Y. (2019). A meta-analysis of media literacy interventions for deviant behaviors. *Computers & Education*, *139*, 146-156. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.05.008

Yaşar, L., (2024). Yapay Zekânın Halkla İlişkiler Eğitimi Üzerindeki Dönüştürücü Etkisi içinde , Adıgüzel, Yusuf, Bostancı Mustafa (Ed)., *Dijital İletişimi Anlamak-5* içinde (58-71). Palet Yayınları.